

**ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ
ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**МЕМЛЕКЕТТІК
ТІЛДІҢ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ:
ИННОВАЦИЯ
ЖӘНЕ
МОДУЛЬДІК ОҚЫТУ**

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛДАРЫ**

АЛМАТЫ, 2011

наказ был составлен еще до определения состава российской дипломатической миссии. Кроме того, мы можем документально подтвердить факт активного участия Судьи Посольского приказа Петра Алексеевича Третьякова в подготовке наказа.

Таким образом, на основании анализа текстов столбцов можно сделать вывод о том, что при подготовке дипломатической документации в Посольском приказе довольно широко использовались материалы прежних лет. Данный факт не означает того, что в российском дипломатическом ведомстве не учитывали изменений, происходивших на международной и внутриполитической арене. При составлении новых наказов копировались лишь основные, шаблонные моменты, не подвергавшиеся серьезным изменениям с течением времени. Основная же часть наказа учитывала изменившиеся реалии. Заново составлялись речь, которую должны были произнести при заграничном дворе русские дипломаты. В составившемся по прежнему шаблону наказе было оставлено место для посольских речей, написанных позже, о чем свидетельствует помета на полях.

Литература

1. Николсон Гарольд. Искусство дипломатии (Лекции по истории дипломатического метода). / Под. Ред. А.Е.Абишева. Астана: Казахстанский Институт «Свободное Общество», 2005. – 201 с.
2. Рогожин Н.М. Посольский приказ: Кольбель Российской дипломатии. М.: Междунар. отношения, 2003. – 432с.
3. Медведев И.П. Очерки Византийской дипломатии. Ленинград «Наука», 1988.
4. Хафизова К.Ш. Китайская дипломатия в центральной Азии. XIV-XIX вв. Алматы: «Тұлым», 1995. – 288.

Түпін

Бұл мақалада дипломатия мәселелері зерттелген.

МАЗМУНЫ

Сағмынбай А.	МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ МОДУЛЬДІК ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІНІҢ НЕГІЗІ	3
Назие ҮЛДІЗ	АНА ДІЛІ ТҮРКІҮЕ ТҮРКЕСІ ОЛАН ÖГРЕНСІЛЕРЕ КАЗАК GRAMERİNİN SES ÖZELLİKLERİNİN ÖGRETİLMESİNDE YÜRÜTÜLEN METOT	7
Prof. Dr. Ahmet Tazgöl	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Zihniye Suleymanova Kazakistan Torkiainda 7. ve 8. yüzyıllarda Türkiş Boyları Hakkinda Değerlendirme:	11
Абдрахманова Ж.	ФРАЗЕОЛОГИЯЛЫҚ ТҮЛГІЛАРДЫҢ КОМПОНЕНТТЕРІНІҢ СУБСТИТУЦИЯСЫ	17
Абдрахманова М.	РОЛЬ КОНЦЕПТА «КӨП» В КАЗАХСКОМ МЕНТАЛИТЕТЕ	22
Аяқова Р.	СПЕЦКУРС: «ЗЫК И ЭТНОС»: ЕДИНСТВО И ВЗАИМОСВЯЗЬ	27
Ақымбек С.	ДЫБЫСТЫҚ САРАПТАУ БАҒДАРЛАМАСЫ ЖӘНЕ КЕШЕНДІ ТАЛДАУДАҒЫ ҚОЛДАНЫСЫ (ЭКСПЕРИМЕНТТІК ЗЕРТТЕУ)	33
Аллабек Н.	ӨЗГЕ ТІЛДІ АУДИТОРИЯДА ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ ИННОВАЦИЙЛЫҚ ЖОЛДАРЫ	39
АшIROVA A.	ЖАҢА ИННОВАЦИЙЛЫҚ ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІ МЕН МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ЖЕДЕЛДЕТЕ ОҚЫТУДЫҢ МАНЫЗЫ	41
Әмірова М.	СТУДЕНТТЕРДІҢ ӨЗ БЕГІМЕН ОРЫНДАЙТЫҢ ЖҰМЫСТАРЫНЫҢ БЕКШЕЛІКТЕРІ	45
Бәйдалучетова А.		

Нақтырақ айтқанда соңғы жылдары шыққан тіл үйретуге арналған оқулықтар мен оқу құралдарында бір ұғым әртүрлі атаумен беріліп жатады. Мысалы: «Амшықа компьютерге» деген сөз біреуе «тышқан», ал енді бір әдебиеттерде «жүгіртпе», «тінтуір» делініп жүр. «Тоқ» сөзінің аудармасы мүлдем жоқ. Тілдік қолданыста электр тогы деп айтылады. Мұның бәрін тібелеп айтып жатуымыздың өзіндік себебі бар. Яки жоғарыда айтылғандардың бәрі тілді үйретудегі назарда ұстайтын мәселелер.

Парсы тілдес халықтардың бірі-ауғандықтар. Екі жыл уақыт аралығында олар тіл үйренуге өте бейім екендіктерін байқатты. Өз ана тілінен басқа ағылшын тілін жақын білетіндіктен болар, оларға кириллица әрпінен жазу аса қиындық тудырмайды. Сәуатты жазуға машықтары бағым.

Қазақ тілінің сөздік құрамында есресе парсы, араб тілінен енген сөздер өте көп. Мәселен алта аттары, кейбір ай аттары. Бұдан өзге *теңіс, мәселен, шыр, шалбар, разы болу, әдеп, дұшпан, кірлік, қымбат, арзан, ақыл, адам, айла, айып, ақиқат, аспан, байрақ, паз, зиян, нұр, сарай*, т.б.

Тіл жанашырларының бірі, парсы тілін зерттеуші, аудармашы, ғалым Д.З. Рүстемовтің 1989 жылы жарық көрген қазақ тіліндегі араб-нран сөздерінің түсіндірме сөздігіндегі сөздер әлпөң ретімен берілген.

Қазақ тілінің сөздік қорында өзге тілді сөздердің көп болуы жоғарыда айтып өткеніміздей, заңды құбылыс. Қоғамның қалыптасуы, дамуымен қатар тіл де сыртқы ресурстардың, өзге тілші элементтердің есебінен дамыды, байи түседі.

Тіл үйретудегі негізгі қиындықтардың бірі- қазақ тіліне тіл дыбыстардың айтылуы мен жазылуы. Айтылым мен жазылымда жұан дауысты дыбыстың орнына жіңішке дауысты дыбысты қойып, қателесу жиі ұшырасады. Мысалы: «Сен университетке келесің бе?» деген сөйлемді «Сен университетке келесің ба?»- деп айтады. Сонымен қатар қазақ тіліне тән «р», «р», «ө», «ю» дыбыстарын жазылым мен айтылымды көп қателеседі. Сондықтан ар сабақта дыбыстармен, сөздермен, сөйлемдермен көбірек жаттығу жасауға тұра келеді. Әр сөзді, сөйлемдерді дұрыс, анық айтуға, жазуға дағдыландырып отыру-тілді үйретудегі басты талаптардың бірі болуы қажет.

Тілді үйретуде тілдік материалдың да алатын орны ерекше. Себебі тіл материалын игеру дегенімздің өзі- сол материалды дұрыс түсініп, дұрыс қолдана білу. Лексика- оқу үдерісінде студенттер менгеруге тиісіті тілдік материалдардың бірі. Себебі басқа адамның сөзін түсіну және өз ойын айтып жеткізу үшін қажетті лексиканы менгермеген жағдайда қарым-қатынас болмайды. Әрбір сабақ сайын кемінде лексикалық мағынасы бар он сөз үйретілсе, соны ұмытып қалмайтындай, жалдыда мықтап сақтап қалатындай лексикалық материалдарды іріктеп аууы керек. Мәселен аң-құс, жеміс, көкөніс атауларына байланысты жұмбақтар, макалдар, жаңылтпаштар т.б.

Қазақ тілін үйретуде сөйлеу манөрі мен әдебі ерекше көрінуі, басым болуы шарт. Яки тілді менгеретін студент сол тілдің ерекшелігін, қасиетін ұғына білгені жөн. Оқытушыға студенттің жауабына риза болған кезде «тамаша», «паф, шіркін!» деген одағай сөздерді жиі айтып, құлаққа сіңісті ете берудің еш артықшылығы жоқ. Керісінше мұндай амалдар тілді үйренуге деген ұмтылысты жеделдетіп, қызығушылықты арттыратыны сөзсіз.

Өзге тілді аудиторияда қазақ тілін үйретуде оқытушы әр сабақтың мақсаты мен міндетіне жете мен бергені жөн. Студенттерге тілдігі грамматикалық формаларды менгертуге тек зат есім, сын есім, сан есім, етістік, есімдік туралы мағлұмат беруден шектелмей, диалогта кезесетін түрлеріне ғана сипаттама, түсініктеме беріп отыру жеткілікті. Өзге тілді аудиторияда тілді үйретудегі негізгі мақсат- грамматикалық түсінік бере отырып, ауызекі сөйлеуге үйрету, тіл дамыту, тіл мәдениетін жоғарлату.

Сөздерді, диалогтарды үнғасыа арқылы тыңдаып немесе лингфонды кабинетте жұмыс істеу тиімді.

Жапы ауызекі сөйлеу үшін көп сөздік қоры керек емес және ол үшін барлық қазақ тілі грамматикасын білуді қажеті жоқ. Ең бастысы студенттерге жаңа сөздерді жаттатып, дұрыс грамматикалық формаға қойып, сөйлем ішінде тиісті орынға қоя білуді үйрету қажет.

Сөз контекст арқылы жақын есте қалады. Сондықтан сөздерді жеке-жеке жаттатып, сөз тіркесінде, шатын сөйлем құрамында қойып менгерту қолайлы. Ол үшін сабақта диалогқа көп көңіл бөлген жөн. Студенттердің сабақта 20-25 минут сөйлескені тиімді. Сөздермен жұмыс жасаған уақытта, тілүйренушілер сөз құрамын дұрыс айыра білуі керек. Жұрнақ, жаңғаулардың ажыратылы, олардың қандай грамматикалық форманың белгісі екендігін білуі керектігін де естен шығармаған дұрыс.

Әрбір сабақ тіл үйрететін мағталы үшін де, тіл үйренуші студент үшін де оңайға түсетінін анық. Бұл ретте тілді үйрету барысында олардың сөйлеу, жазу сауаттылығын арттырудымен бірге адамгершілік, ұлттық мінез-құлық, тәрбие мәселесіне де баса назар аударған жөн. Шығыс менталитетінде ұстаза деген құрмет ерекше. Есресе мұсылман халықтарында ұстаз бөп шакірттің қарым-қатынасы өзгеше. Бұл орынды. Дей тұрғанмен, қазіргі заман талабына сай оқытушы тек тілді, тарихты немесе әдебиетті танытушы ғана емес, әрбір студенттің анасын, досы, сырласы ретінде өзін қалыптастыра білген жөн деп санаймыз.

ЖАҢА ИННОВАЦИЛЫҚ ОҚЫТУ ЖҮЙЕСІ МЕН МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ЖЕДЕЛДЕТЕ ОҚЫТУДЫҢ МАНЫЗЫ

*Ашурова Анор Тимбетқызы
Әл-Фараби атындағы Қорғу,
мемлекеттік тілді кафедрасының доценті, ф.ғ.к.*

Білім берудегі инновациялар – қоғамның тұрақты өзгеріп отыратын мұқтаждықтарына сәйкес оның дамуының қажетті және табиғи шарты. Бір жағынан құндылықтардың сақталуына ықпал етсе, екінші жағынан, олар барлық екі нәрселен бас тартып, әлеуметтік қайта жасалымдардың негізін өзгертп алады. Осыдан келіп, оқу үрдісінің қазіргі деңгейде жүргізуге талаптыңандарға арналған ерекше талаптар туындайды.